

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

SVIJEST

**RAZLIČITI NAČINI
RAZMIŠLJANJA**

**BUDISTIČKA
FILOZOFIJA**

**GLAZBA,
DRUŠTVO, DUH**

**Zašto je krv crvena,
a trava zelena**

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

06 | 2022. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 SVIJEST

Ana Jončić i Marijana Starčević-Vukajlović

9 RAZLIČITI NAČINI RAZMIŠLJANJA

Sabine Leitner

10 BUDISTIČKA FILOZOFIJA Moć uma

Julian Scott

13 SVETA STABLA BUDDHINA ŽIVOTA

Vesna Perhat

16 GLAZBA, DRUŠTVO, DUH

Siobhan Farrar

17 PACHELBEL, Kanon u D-duru

Nija Androjna

18 ZAŠTO JE KRV CRVENA, A TRAVA ZELENA

Natalija Adnoral

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Dijana Kotarac, Ana Jončić,
Jerko Grgić, Nataša Žaja, Branko Zorić, Damir Krivdić

Lektura: Vedrana Novović, Branka Žaja

Tehničko uredništvo:

Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

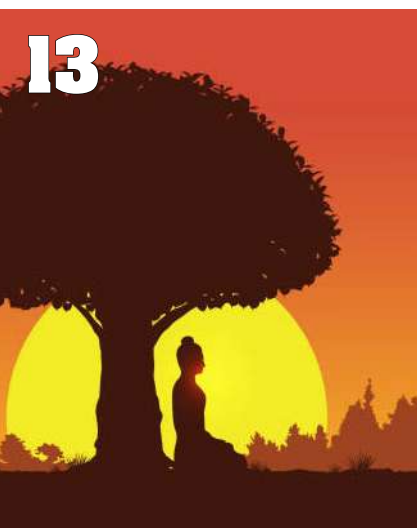
NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Evolucija je zakon Života, kažu stari pitagorejski tekstovi, a danas je to općepoznata znanstvena teorija. No pitagorejska, kao i druge filozofske škole prošlosti, ovom su zakonu pristupale više u njegovom nutarnjem ključu, vezano uz razvoj i usavršavanje humane svijesti.

Zato se najprije trebamo osvrnuti na naizgled poznato, ali slojevito značenje i ulogu svijesti kod čovjeka. U tradicijama se svijest shvaćala kao središnja točka promatranja u kojoj su sadržana sva sakupljena ljudska iskustva. Djelujući iz tog središta, čovjek oživljava nutarnje potencijale i ostvaruje svoj smisao postojanja. Svijest se postepeno budi, pokreće i povezuje sve razine čovjekova bića, od fizičke i psihičke do one najviše, duhovne.

Suvremeni njemački filozof Thomas Metzinger kaže da poimanje svijesti, uz pitanje nastanka našega svemira, čini krajnju granicu ljudske težnje za spoznajom. Kant je razlikovao empirijsku svijest od čiste ili transcendentne svijesti. Svijest osjetilnog opažanja jest empirijska, promjenjiva i nestalna, dok istinska spoznaja izvire iz jedinstva empirijske i transcendentne svijesti.

Jasno je kamo i kako bi nas trebala voditi naša humana svijest. Daleko od promjenjivih i nezasićenih zahtjeva nagona i površnih osjećaja, istinska spoznaja sagledava stvari i slijedi zakon usavršavanja koji velikodušno nudi Priroda u veličanstvenoj evoluciji svega što postoji. ☸

Uredništvo

SVIJEŠT

Ana Jončić i Marijana Starčević-Vukajlović

Kada u svakodnevnom govoru kažemo "svje-
stan sam toga", obično mislimo na svjesnost
doživljavanja određene situacije, osjećaja,
misli ili postupaka. Otprilike u tim okvirima tumače-
nja svijesti kreću se definicije suvremene psihologije.
No, u drevnim tradicijama svijest je shvaćana puno
kompleksnije: istovremeno kao ishodište, proces i
cilj evolucije svakog živog bića. U tom kontekstu,
snaga svijesti je stupanj dostignutog razvoja u procesu
evolucije živih bića. Svijest čovjeka čine sva iskustva
osviještena tijekom evolucije čovječanstva i njegovog
individualnog razvoja koja mu omogućavaju da živi i
djeluje upravo kao čovjek, a ne kao neko drugo biće.
Isto je tako i kod ostalih živih bića. Ono što ih razlikuje
je stupanj dostignutog razvoja, tj. razina svijesti.

Svijest kao ishodište

Prema tradicionalnim konceptima, svijest je definirana

i određena simbolizmom središta, žarišne točke iz
koje proizlaze, formiraju se i čijom snagom ostaju na
okupu svi elementi jedne cjeline.

U ovom slučaju govorimo o čovjeku kao cjelini.
Središte ove cjeline ujedno je i središte svijesti koje
sadrži sve potencijale Bića.

Iz središta svijesti oživljavaju i pokreću se svi pro-
cesi u čovjeku: od unutrašnjih, neočitovanih i nevid-
ljivih k vanjskim, očitovanim i vidljivim. Ovo središte
je polazište buđenja svijesti, procesa osviještenja.
Ono čovjeku prenosi impuls života koji čini živim i
čitav univerzum. Središte svijesti je dodirna točka
čovjeka i univerzuma.

Drugim riječima, razvoj čovjeka vezan je uz proces
koji se naziva buđenje svijesti: osnaživanje procesa
koji kreću iz središta njegove svijesti i aktiviraju sve
duhovne, psihičke i fizičke potencijale.

Svijest kao cilj

Spoznaja koja je zajednička suvremenom i tradicionalnom proučavanju čovjeka jest da je razvoj svijesti dugotrajan i još nezavršen proces.

U starim predajama čovjek je prikazan kao biće koje prolazi kroz etape razvoja, vezan uz egzistenciju u pojavnom svijetu sve dok ne uspije razviti karakteristike svoje više prirode, odnosno sve dok ne uspije u potpunosti probuditi vlastitu svijest.

Mitovi i obredni tekstovi opisuju put čovjeka kroz poteškoće i kušnje svakodnevnog života, a stari simbolički prikazi čovjeka pokazuju što se pritom dešava u njegovoj nutrini.

Život svakog mitskog heroja podvrgnut je težnji za ispravnim životom koji se mora manifestirati kroz ispravna djela, kroz vrlinu i mudrost. Zbog toga svaki heroj prolazi kroz teške situacije u kojima pobjedu ostvaruje borbom i pravilnim izborom: dobro ili zlo, duh ili materija, animalno ili božansko, nebo ili zemlja u njemu samom. Svaka pobjeda nad kušnjom znači unutarnju transformaciju, aktiviranje potencijala, buđenje svijesti, buđenje istinske prirode čovjeka. To je ujedno cilj njegovog razvoja.

Simbolički prikazi svijesti često su imali značenje plamena, kao središnjeg elementa unutar određene simboličke kompozicije koja je predstavljala čovjeka. Stoga se prikazi potpuno probuđene svijesti ili potpuno ostvarenog čovjeka odnose na plamen koji obuhvaća čitavu njegovu strukturu.

Mitski, svijest se definira kao "posjedovanje samog sebe", a sam čin posjedovanja ostvaruje se u trenutku kada čovjek uspije iz svog "središta" vladati čitavim svojim bićem. Kao što to čini Tezej u grčkom mitu, čovjek mora u labirintu svoje nutrine pobijediti Minotaura - vlastitu nižu prirodu, da bi tako došao do središta labirinta i postao njegov gospodar.

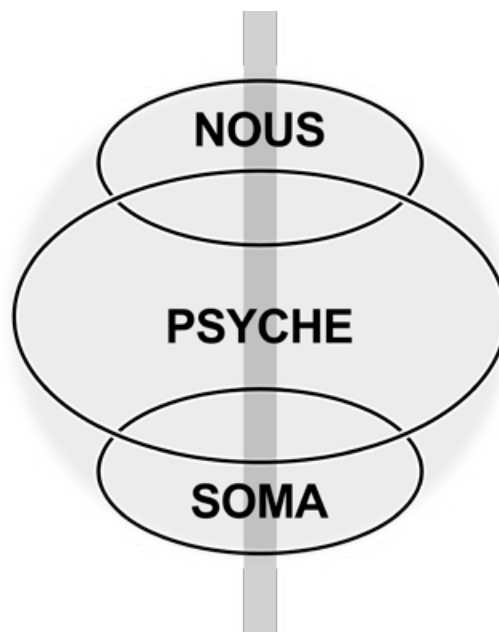
Današnji čovjek

Možemo zaključiti da se današnji čovjek nalazi u jednoj od etapa razvoja vlastite svijesti.

Iako čovjek od svih živih bića na Zemlji ima najrazvijeniju svijest (on jedini posjeduje svijest o sebi), time on ne završava proces razvoja. Činjenica je da mi još uvijek ne koristimo sve svoje potencijale, a osim toga, očito je da nismo ovladali svojom animalnom prirodom.

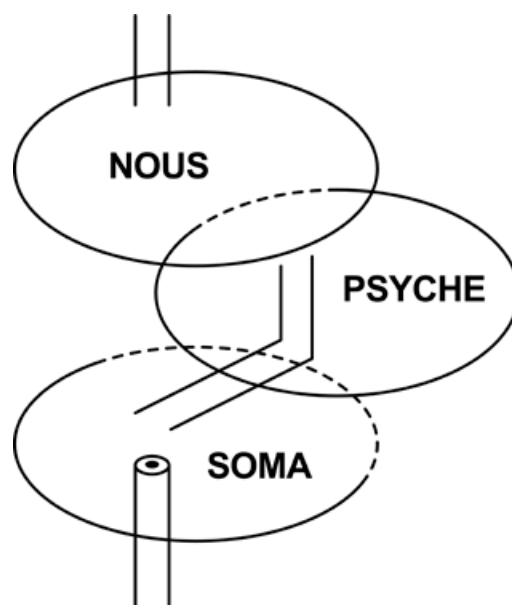
Kako djeluje naša nepotpuno probuđena svijest?

Podsjetit ćemo se sheme osobnosti čovjeka koju su ostavili stari Grci, a odnosi se na njegove vidljive i nevidljive dimenzije.

Čovjek se tradicionalno prikazivao i kao sfera unutar koje postoje tri razine, odnosno ono što čini njegovu fizičku, psihičku i duhovnu razinu djelovanja. Psihička razina ima zadatak ostvarivanja veze između fizičke i duhovne.

Kod potpuno ostvarenog čovjeka (slika gore), vertikalna os sfere predstavlja prohodni kanal, energetski vodič koji povezuje nebo i zemlju, duhovni i materijalni svijet kod čovjeka, omogućavajući tako nesmetano cirkuliranje duhovne energije i njezinu manifestaciju u pojavnom svijetu. Tada se i središta svih razina nalaze na središnjoj osi, "centrirana su", a svi elementi gravitiraju ili se nalaze pod utjecajem središta sfere. Mogli bismo reći da "plamen središta" tada obuhvaća čitavu strukturu.

Nous – duhovna dimenzija
Psyche – psihička dimenzija
Soma – tjelesna dimenzija

Međutim, zbog nestabilnosti psihe (koju uvjetuje nerazvijena svijest), unutarnja konstitucija današnjeg čovjeka mogla bi se prikazati kao na slici dolje na prethodnoj strani.

Što se dešava sa središtem naše svijesti?

Tradicije govore da je središte svijesti kod neharmoniziranog čovjeka smješteno u nižim razinama njegove strukture i pomiče se ovisno o vrsti impulsa koji do njega dolaze. Impulsi koji dolaze iz niže prirode čovjeka zadržavaju središte svijesti u nižim razinama osobnosti, a impulsi više prirode daju mu uzlazni smjer.

Savjet koji je na simboličan način izrečen u mnogim starim tekstovima, a odnosi se na potpun razvoj svijesti i harmonizaciju čovjeka, govori o naporu koji treba poduzeti svaki pojedinac da bi uzdigao svoje središte svijesti prema duhovnoj dimenziji. Tada njegovo djelovanje postaje ispravno, odnosno u djelovanju se kroz življenje vrlina manifestira njegova viša priroda.

Osnovni problem današnjeg čovjeka je to što je on uvjetovan impulsima koji u središte njegove svijesti dolaze iz materijalnog, a ne duhovnog svijeta, te središte njegove svijesti "šeta" poput dizala. Da bismo ovo objasnili, poslužit ćemo se jednostavnim primjerom: zamislimo da je čovjek zgrada od nekoliko katova, a središte svijesti dizalo u toj zgradi. Neki stanovnik zgrade na katu fizičkog, npr. glad, pritisne tipku i pozove dizalo na svoj kat. Dizalo je poslušno i odmah stiže, vrata se otvaraju i u središte svijesti ulazi glad. Naša svijest je potpuno zaokupljena ovim neugodnim stanovnikom i želi ga se što prije osloboditi. To može učiniti jedino tako da ga zadovolji i čovjekovo ponašanje usmjereno je na to da utaži glad. No, odmah stiže poziv s kata osjećaja. Zaljubljenost traži dizalo i ulazi u središte svijesti, a naše ponašanje usmjereno je na to da zadovolji zaljubljenost. Nastojimo biti u blizini voljene osobe, pišemo pjesme, uzdišemo... sve dok ne stigne novi poziv dizalu s kata uma. U dizalo i našu svijest ulazi upravo pristigli račun za struju, a mi računamo, razmišljamo kako ga platiti. I tako dok ne stigne novi poziv. Tako naša svijest šeta od kata do kata ovisno o impulsima koji dolaze iz vanjskog svijeta. U zgradi ima još katova koji su odraz čovjekove veze s duhovnim svijetom, no oni su "smješteni" vrlo visoko, često previsoko da bi dozvali i privukli našu svijest. Kada se impulsi duhovnog svijeta ipak probiju do našeg dizala, tada u našu svijest ulaze plemeniti osjećaji, idealizam, najdublji religijski osjećaji, časnost i sve ono što definira Čovjeka s velikim početnim slovom i utire put daljem razvoju njegove svijesti.

U tradicionalnim koncepcijama razvoja svijesti veliku ulogu ima volja pojedinca. On pomoću nje može uzdići razinu vlastite svijesti i postići ispravan smjer djelovanja. Problem nerazvijene svijesti sastoji se upravo u nepostojanju volje koja bi usmjeravala svijest na one sadržaje koji pogoduju razvitku čovjeka kao bića. Govoreći jezikom primjera koji smo naveli: mi nemamo vlast nad našim dizalom, vanjske okolnosti određuju gdje će se ono zaustaviti, a naša volja ne pronalazi racionalne razloge da djeluje i dozove ga na više katove. Jer, zašto biti velikodušan kada je s pozicije naše ograničene svijesti puno isplativije biti sebičan?

Glavni uzrok ovakvog ponašanja čovjeka je njegova prevrtljiva i nestalna psiha. Dok su fizički i duhovni svijet stabilni i prirodno obavljaju svoju funkciju, psiha je nestabilna i ne vrši svoju ulogu.

Drevna "znanost o duši" vezuje svijest uz pojam "višeg i nižeg ja" ili više i niže prirode čovjeka. Središte svijesti smješteno u nižoj prirodi osigurava aktivnost tek jednog malog dijela osobnosti čovjeka, dok središte svijesti uzdignuto prema višoj prirodi svojim utjecajem obuhvaća sve njegove dimenzije i harmonizira ih.

S obzirom na ovakvo viđenje procesa koji se dešavaju u čovjeku, promatraćemo procese kod neharmoniziranog čovjeka, odnosno čovjeka danas.

Stabilnost fizičkog svijeta

Tijekom evolucije procesi fizičkog tijela osviješteni su u tolikoj mjeri da ne moramo biti svjesni npr. kucanja našeg srca, a da ono ipak kuca, ili disanja, a da ipak dišemo. Ovi automatizirani procesi fizičkog tijela čine našu nižu podsvijest. Povremeno nas tijelo upozori da trebamo zadovoljiti određene tjelesne potrebe i u tom trenutku središte naše svijesti djeluje s pozicija niže razine naše osobnosti ili s pozicija tzv. "nižeg ja".

No središte svijesti u nižem ja boravi mnogo duže i češće nego što je potrebno za zadovoljavanje prirodnih potreba našeg tijela. Kad god su glavni motivi našeg djelovanja osobna dobit i korist, djelujemo s pozicije svijesti u nižem ja.

Niže ja je egocentrično i sebično, usmjereno isključivo na zadovoljavanje vlastitih želja i materijalnu korist. Kada je svijest u nižem ja, procjenjujemo crno-bijelom logikom, bez nijansi i dubljeg uvida pa

zaključujemo da je netko pošten samo zato što o tome govori, ili da je nešto lijepo samo zato što je moderno. Niže ja je ograničeno i prevrtljivo jer stavove i ponašanje mijenja prema trenutno važećem mišljenju okoline. Trebamo znati da središte naše svijesti u nižem ja provodi tri četvrtine našeg života. To znači da većinu života provodimo usmjereni na same sebe, ulažući životnu energiju u ono što je nestalno, promjenjivo i prolazno.

Stabilnost duhovnog svijeta

Duhovni svijet je sam po sebi stabilan i čini našu višu podsvijest. Naši zemaljski prolazni problemi, osjećaji i stavovi nemaju utjecaja na ovaj svijet, ali zbog nestabilne psihe, ni duhovni impulsi ne prodiru do našeg fizičkog postojanja. Povremeno i vrlo rijetko oni ipak probiju prag svijesti brinući se za naše duhovno egzistiranje i rađajući one motive našeg djelovanja čiji su rezultati istinsko čovjekoljublje, istinoljubivost, umjetničko stvaralaštvo.

Kako uzdići i zadržati središte svijesti pod utjecajem više prirode u nama ili našeg višeg ja?

Kada je središte svijesti u višem ja, motivi koji nas pokreću na djelovanje su osjećaji časti, dužnosti i odgovornosti prema nekome ili nečemu izvan nas i naših uskih, egocentričnih interesa. Požrtvovnost i ljubav kojom majka podiže svoje dijete najbolji je primjer ovakvog djelovanja. U svakodnevnom životu stalno se nalazimo u naoko banalnim situacijama, ali u kojima je potrebno izabrati: djelovati iz višeg ili nižeg ja. Ustupiti sjedalo u tramvaju starijoj osobi iako smo umorni znači podići središte svijesti u više ja. Ovakvo djelovanje ne znači negirati sebe i svoje potrebe nego nadići vlastiti egocentrizam. Usmjerenost na sebe i uvjetovanost vlastitim željama i potrebama primjereno je životinjama. Čovjek je otišao korak dalje, on može savladati glad i dati hranu gladnijem od sebe, on može pobijediti strah i dovesti u opasnost svoj život kako bi spasio tuđi, on može žrtvovati vlastitu udobnost i sigurnost kako bi živio za ostvarenje nekog svog sna. Mi smo ti koji biramo i odlučujemo u svakom trenutku svog života hoćemo li se prepustiti impulsima svog nižeg ja i prolaznosti, ili vlastitom voljom buditi više ja i težiti trajnim vrijednostima.

Nestabilna psiha

Umjesto da bude veza i spoj fizičkog i duhovnog i odražava duhovne impulse u pojavnom svijetu, psiha prekida kontakt i postaje ogledalo materijalnog i prolaznog svijeta. Tako su naše misli i emocije najčešće proizvod okoline u kojoj se krećemo i živimo, naše depresije, neuroze, dobra i loša raspoloženja, stavovi i mišljenja odraz su okolnosti prostora i vremena, promjenjivi, nestalni i prolazni.

Buđenje svijesti

Što učiniti? Možemo se pomiriti s ovakvim stanjem i prepustiti stihiji vremena u kojem živimo. Vrlo lako ćemo pronaći tisuću opravdanja za vlastitu sebičnost, povodljivost, slabost jer nikoga ne uspijevamo tako uvjerljivo lagati kao sami sebe. No, ispraznost ovakvog življenja bit će crv koji će uvijek nagrizati naše zadovoljstvo gurajući u prvi plan pitanje: ispunjava li se smisao mog postojanja ovakvim življenjem?

Druga mogućnost je vlastitom voljom podizati središte svijesti u više ja i osvještavati dužnost i odgovornost Čovjeka. Ovaj put je teži, ali primjereniji čovjeku.

Niže ja je staro, kruto i snažno se opire buđenju svijesti i dominaciji višeg ja. Ono nas čini pospanim kada trebamo učiti ili gladnim kada smo odlučili držati dijete. Ono smišlja bezbrojne isprike zašto nismo ispunili svoju dužnost ili opravdali preuzetu odgovornost. Da bismo ga pobijedili, moramo prepoznavati

ona svoja ponašanja koja nisu autentično naša nego su izazvana vanjskim okolnostima. To su, prije svega, automatizmi – navike toliko učvršćene da ih obavljamo ili izvršavamo nesvjesno. Neki automatizmi, npr. hodaње, pisanje, su korisni jer nam omogućavaju brzinu djelovanja i veću djelotvornost. Štetni su mentalni i emocionalni automatizmi kada bez vlastitog uvida i slobodnog izbora usvajamo neke stavove ili osjećaje samo zato što smo tako odgojeni ili naučeni. Takvi automatizmi su npr. predrasude, prihvatanje svakog novog modnog trenda, stereotipi dnevnog ritma i sl. Posljedica automatizma je "rasuta" ličnost koja je raspršena na sitna ogledala vanjskog svijeta zaboravljajući što ona uistinu jest.

Bilo bi pogrešno zaključiti da je za buđenje svijesti potrebno uništiti niže ja. Ono se brine za naše fizičko preživljavanje i njegovim uništenjem izazvali bismo tjelesnu smrt. Niže ja je potrebno kontrolirati, a ne uništavati. Potrebno ga je odgojiti da vrši onu ulogu koju mu je priroda namijenila, a ne da preuzima tuđu. To zahtijeva trud, stalni napor usmjeren na konstatiranje vlastitog stanja i ponašanja i nadilaženje osobnih ograničenja. Nisu potrebne mistične tehnike koje nam površno nude različite zapadne imitacije istočnjačke filozofije. Potrebno je znati da svijest ne možemo buditi bez jake volje da činimo ono što treba, a ne ono što nam se sviđa. Priliku za djelovanje svakodnevno nam pruža život. ☸

RAZLIČITI NAČINI RAZMIŠLJANJA

Sabine Leitner

Posljednjih godina filozofija je sve popularnija kao školski predmet zahvaljujući korisnosti logike i rasuđivanja kojima podučava. U nekim slučajevima predmet filozofije se gotovo u potpunosti ograničio na samo jedan cilj: kritičko mišljenje. To je vrlo zanimljivo zato što se, čini se (prema *AskPhilosophy*¹), filozofija u školama ranije čak izbjegavala, jer je preispitivala valjanost svega i na taj način "poticala revoluciju".

Međutim, tužno je da se i filozofija i razmišljanje svode na nešto toliko jednodimenzionalno kada su zapravo i jedno i drugo vrlo bogati i višestrani. Albert Einstein, jedan od najvećih fizičara svih vremena, dao je brojne izjave o različitim načinima razmišljanja. Kada je riječ o važnosti koju pridajemo racionalnom umu, rekao je: "Intuitivni um je sveti dar, a racionalni um – vjerni sluga. Stvorili smo društvo koje poštuje slugu, a zaboravlja na dar."

Mašta je još jedna važna kognitivna vještina i prema Einsteinu: "Mašta je važnija od znanja. Znanje je ograničeno. Mašta okružuje svijet." On je također vjerovao "u intuiciju i inspiraciju" i govorio je o "glazbenom" načinu razmišljanja. Kada su ga pitali o njegovoj teoriji relativnosti, rekao je: "Javila mi se intuitivno, a glazba je bila pokretačka snaga u pozadini te intuicije. Moje otkriće je rezultat glazbene percepcije." Također je rekao: "...Često razmišljam kroz glazbu. Svakodnevno sanjarim kroz nju. Vidim svoj život u obliku glazbe..."

Također postoji i analogno razmišljanje. Analogno razmišljanje nam pomaže razumjeti nešto nepoznato uspoređujući to s nečim poznatim. Analogije su čovječanstvu tisućama godina omogućavale dokučiti nešto što je iznad dometa naših osjetila. Analogije se javljaju u različitim formama, čak i mit može biti analogija.

Steve Jobs se smatra velikim zagovornikom analogija.

Je li važno kako razmišljamo? Da, jer naše misli oblikuju svijet koji vidimo i aspekte toga svijeta koje percipiramo. Zamislite stablo i koliko različitih načina postoji da se ono promatra i o njemu razmišlja. Da smo trgovac stablima, možda bismo samo vidjeli njegovu novčanu vrijednost na tržištu. Kao umjetnik, promatrali bismo ga na drugačiji način i primijetili bismo mnoge stvari koje drugi ne bi. Da smo znanstvenik, opet bismo drugačije pristupili, ovisno od onoga što nas posebno zanima. Sada zamislite da stojite ispred stabla u pjesničkom zanosu – zar ne bi taj poetski način razmišljanja otvorio vaše srce i dušu?

Možda smo, dajući previše važnosti logičkom ili analitičkom razmišljanju, ne uzevši u obzir druge, jednako važne načine razmišljanja, stvorili mnoge probleme i destruktivne obrasce. U svemu što postoji nalaze se polariteti te vjerujem da čisto racionalno razmišljanje treba uravnotežiti razmišljanjem srcem...

Zamislite, postoji i poetsko razmišljanje, čak postoji i program na Sveučilištu Stanford o poetskom razmišljanju. Vrijednost poetskog razmišljanja je divno opisana ovim često citiranim riječima Antoineta de Saint-Exupéryja: "Čovjek samo srcem dobro vidi; bitno je očima nevidljivo."

Možda je vrijeme da se filozofija i razmišljanje shvate mnogo šire i dublje, kao nešto što podrazumijeva racionalno i intuitivno, logično, analogno i poetsko. Nešto što nam omogućava da postanemo moralna ljudska bića i da se približimo mudrosti i misteriju života. Platon u Teetetu kaže: "Razmišljanje je razgovor duše sa samom sobom", filozof Jorge Angel Livraga je jednom rekao: "Filozofija je glazba skladana dušom u tihoj dimenziji nevidljivog", a Buddha: "Što mislimo, to postajemo"... ♫

S engleskog prevela: Ksenija Nikčević

¹ <https://www.reddit.com/r/askphilosophy/>

BUDISTIČKA FILOZOFIJA MOĆ UMA

Julian Scott

Jedno pitanje koje se često postavlja o budizmu jest je li to religija ili filozofija, a različiti stručnjaci daju različite odgovore. Prema indijskom filozofu Mysoreu Hiriyanni (*Osnovne značajke indijske filozofije*), budizam je "počeo kao religija i bio je prinuđen, nedugo zatim, postati filozofija, budući da se morao braniti od metafizičkih škola hinduističke i džainske misli". S druge strane, Heinrich Zimmer (*Filozofije Indije*) tvrdi da je budizam filozofska doktrina "namijenjena samo nekolicini sretnih", koja je zatim, u svom širenju na Daleki istok, paradoksalno "postala vjera masa i stoljećima oblikovala civilizaciju".

U svakom slučaju, opće je poznato da budizam ima izrazito filozofski element, jer slijedi logički način razmišljanja koji se može provjeriti racionalnim misaonim procesima i ne ovisi ni o kakvoj vrsti vjere.

Pregled budističke filozofije

Srž budističke filozofije sadržana je u "Četiri plemenite istine":

1) Život je patnja. U budizmu se smatra važnim prihvatiti da patnja postoji kako bismo se mogli osloboditi od nje.

2) Uzrok patnje je slijepa žudnja, tj. želja za stvarima koje su po prirodi propadljive i promjenjive. Ta žudnja dolazi od pogrešnih ideja koje imamo o stvarima. Um je taj koji je odgovoran za takvu žudnju i upravo se kroz um možemo osloboditi od nje, kao što prvi stihovi *Dhammapade* kažu:

Ono što smo danas, potječe od naših jučerašnjih misli, naše današnje misli grade naš sutrašnji život: život je djelo našeg uma.

Ako čovjek govori i djeluje nečista uma, patnja ga prati kao što kolski kotači prate životinju koja ih vuče.

Ono što smo danas, potječe od naših jučerašnjih misli, naše današnje misli grade naš sutrašnji život: život je djelo našeg uma. Ako čovjek govori i djeluje čista uma, radost ga prati kao vlastita sjena.

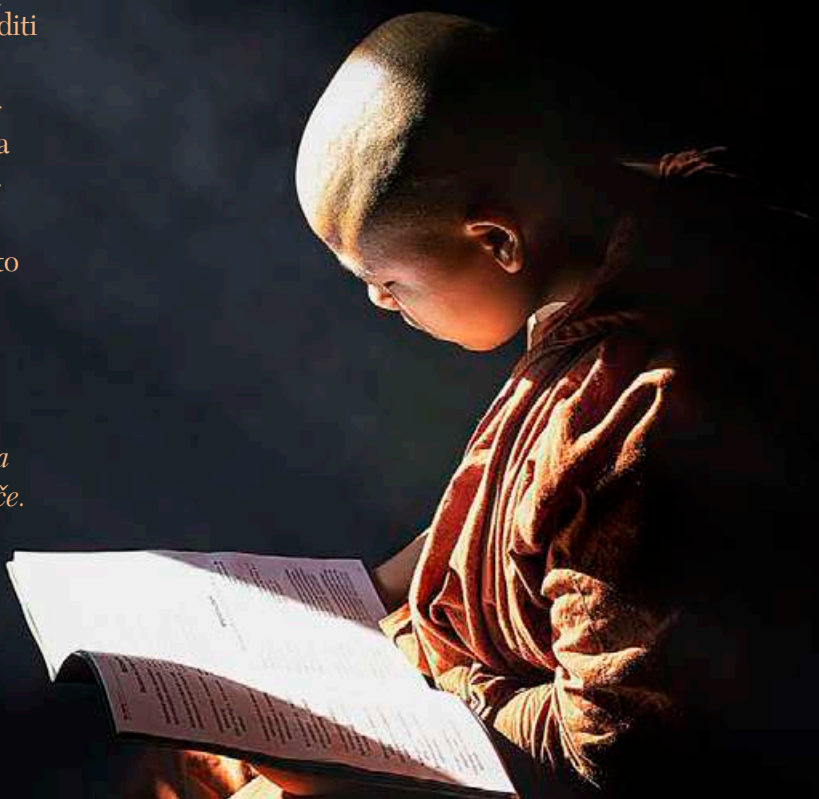
Ove jednostavne tvrdnje ne pokazuju samo moć uma. One također uključuju drevnu, prebudističku doktrinu karme, zakon uzroka i posljedice. Čisti um rezultira radošću, nečisti rezultira tugom. Sve ovisi o umu i mi smo sami kreatori vlastitih sudbina.

U budizmu se kaže da se sva sreća, obična i uzvišena, postiže razumijevanjem i preobrazbom vlastitog uma. Kakva izvanredna misao! Naša je sreća u potpunosti u našim rukama.

Kako se ta transformacija uma može postići? Odgovor se nalazi u trećoj i četvrtoj plemenitoj istini:

3) Prestanak patnje. To je istina koja govori da je oslobođenje od patnje moguće – uklanjanjem žudnje koja je uzrokuje.

4) Plemeniti osmerostruki put koji vodi do prestanka patnje.

Plemeniti osmerostruki put sastoji se od sljedećih osam koraka:

(1) ispravno razumijevanje prirode stvari, posebno Četiri plemenite istine;

(2) ispravna namjera, nakana, izbjegavanje misli o vezanosti, mržnje i štetne namjere;

(3) ispravan govor, riječ, suzdržavanje od verbalnih nedjela kao što su laganje, govor mržnje, grub govor i besmislen govor;

(4) ispravno djelovanje, suzdržavanje od fizičkih zlodjela kao što su ubijanje, krađa i nedolično spolno ponašanje;

(5) ispravan način života, izbjegavanje zanata koji izravno ili neizravno štete drugima, kao što su prodaja robova, oružja, životinja za klanje, opojnih sredstava ili otrova;

(6) ispravno nastojanje (napor), napuštanje negativnih stanja uma koja su se već pojavila, sprječavanje negativnih stanja koja bi se mogla pojaviti i održavanje pozitivnih stanja koja su se već pojavila;

(7) ispravna budnost (pažnja), svjesnost tijela, osjećaja, misli i pojava (elemenata postojećeg svijeta);

(8) ispravna koncentracija (udubljenost), usredotočenost.

Iz ovoga se može vidjeti da Osmerostruki put predlaže put napretka kroz samopročišćenje koje će kulminirati prosvjetljenjem.

Svi su ovi koraci važni, ali budući da je ovo članak o

moći uma, usredotočit ću se na prvi od ovih koraka na Osmerostrukom putu te na posljednja dva.

Ispravno razumijevanje

Rekli smo da je uzrok patnje identificiran kao slijepa žudnja, koja je povezana s neznanjem. Razlog zašto želimo stvari koje nam neće donijeti sreću je zato što pogrešno mislimo da hoće. Nemamo ispravno razumijevanje prirode stvari.

Zaista je istina da nam viđenje i razumijevanje stvari donosi sreću ili tugu. Uzmimo primjer iz indijske tradicije. Što je voda? Za bogove je to eliksir besmrtnosti; za ljude je to samo voda; za one u paklu to je odbojna tvar koju ne mogu progutati, čak i ako umiru od žeđi. Stvarnost, dakle, ovisi o našim percepcijama i svatko od nas je u središtu vlastitog svijeta misli, osjećaja, sjećanja i snova, a iz tog središta svijet percipiramo na različite načine. Za jednoga je život pun rizika i avantura divan, za drugoga je zastrašujuće stresan i izaziva tjeskobu, dok bi za avanturistu život u sigurnosti obiteljskog doma bio poput zatvora.

U konačnici, da bismo vidjeli stvarnost onakvom kakva ona jest, moramo se pomaknuti od našeg ego-centričnog kuta gledanja i biti u stanju sagledati život iz perspektive drugih, vrlo različitih bića.

Zbog toga je sloboda od sebe ili ega važan dio budističke filozofije uma. Prema Hiriyanni, nije da Buddha nije vjerovao u stvarnost suštinskog ja, već u stvarnost osobnog ja. Neosobno i univerzalno Ja

postoji u svakom ljudskom biću (*atman*) i budizam potiče poistovjećivanje s tom biti, a ne s iluzornim ja.

U budizmu se um uspoređuje s oceanom, u kojem su sve mentalne aktivnosti poput valova. Kad se aktivnosti ugase, ocean postaje miran i proziran i sve jasno vidimo. To bi bilo stanje *mokše* (oslobođenja) ili *nirvane*, što nije poništenje sebe nego poništenje ili utruće sebstva u običnom značenju pojma. Kao što Zimmer kaže, "Buddha je daleko od rastvaranja u nebiće: nije on taj koji je nestao, već životna iluzija".

Kako možemo doći do tog stanja unutarnje smirenosti i jasnoće? To nije lak zadatak.

Ispravna budnost i ispravna koncentracija.

U tibetanskoj tradiciji budizma postoje tri faze u tom procesu:

- 1) slušanje i čitanje objašnjenja o umu i prirodi stvari;
- 2) razmišljanje i pažljivo analiziranje ovih informacija;
- 3) transformacija uma kroz meditaciju.

Pri tom, važno je proći kroz neizostavne faze proučavanja i razmišljanja prije ulaska u fazu meditacije. No, što je zapravo "meditacija"? Prema *Uvodu u budizam*¹: "Meditacija... uključuje jedan dio uma koji analizira i bavi se ostatkom uma. Njezin je krajnji cilj probuditi vrlo suptilnu razinu svijesti i koristiti je za otkrivanje stvarnosti, izravno i intuitivno." Dakle,

vidimo da meditacija zapravo uključuje 2. i 3. fazu opisanog procesa.

Kako bismo dodali još jedan element našem razumijevanju ovog pitanja, isti izvor navodi da u tibetanskoj tradiciji postoje dvije vrste meditacije:

1) *Stabilizirajuća meditacija*: neprekidno vježbanje koncentriranja na neki unutarnji objekt, što može biti vizualizirana slika, koncept ili vlastiti dah. Svrha je toga razviti koncentraciju koja je neophodna za postizanje unutarnje stabilnosti potrebne da bismo mogli "vidjeti" stvarnost.

2) *Analizirajuća meditacija*: promatranje našeg uma i naših postupaka što je objektivnije moguće, analiziranje prednosti i nedostataka mana, produbljivanje razumijevanja sebe i svijeta, dok u isto vrijeme ispravljamo ono što treba ispraviti u našem umu i našem životu, tako da postanemo živi izraz Dharmae.

Suptilno stanje svijesti koje je prosvjetljenje, ili se približava prosvjetljenju, razvija se tijekom dugo vremena, kroz puno života, kako uči istočna tradicija. Sve duhovne prakse, u kojoj god tradiciji bile, pomagale su razvoju ove više intuicije koja se u Indiji naziva *buddhi* – od čega dolazi titula "Buddha". *Buddhi* je prijenosnik svijesti koji je viši, istinitiji i jasniji od razuma (*manas*). No da bismo došli do *buddhija*, moramo ovladati umom koristeći svoj razum i razvijajući moć koncentracije i imaginacije. 卐

¹Introduction to Buddhism, Tushita Meditation Centre, Dharamsala, India

SVETA STABLA BUDDHINA ŽIVOTA

Vesna Perhat

Usvim prikazima Buddhina života stabla imaju značajnu ulogu. U Theravadi nisu samo usputni dio prirode, već se simbolički vezuju uz etape sudbine "Probudenoga". Neka od tih stabala smatrana su svetima i u hinduizmu, prije dolaska Buddhine, a neka su to postala zbog Buddhine. Tu se, također, naziru i tragovi jako starih narodnih vjerovanja koja su u njegovo vrijeme bila živa, a prema kojima u stablima obitavaju duhovi prirode kojima su ljudi običavali prinositi milodare.

Rođenje u šumi ašoka u cvatu

Prema legendi, Šudhodana Gautama, kralj jedne od indijskih pokrajina, i kraljica Maya dvadeset godina nisu imali djece. Jedne je noći kraljica usnula neobičan san u kojemu joj je bijeli slon najavio da će zatrudnjeti i dobiti sina.

Kada se približilo vrijeme poroda, kraljica Maya se, prema običaju, uputila u dom svojih roditelja da se tamo porodi. Međutim, osjetivši prve trudove, nije se usudila nastaviti put pa se zaustavila u šumarku ašoka u cvatu. I tako je Buddha došao na ovaj svijet ispod rascvjetanog stabla ašoke. Predaje kažu da je odmah i prohodao, a kako je koraćao, ispod njegovih stopala rastvarali su se cvjetovi lotosa.

Kralj je sinu dao ime Siddharta, u značenju "svaka želja ispunjena". Nekoliko dana nakon poroda kraljica Maya je preminula.

Ašoka (lat. *Saraca asoca*) je tropsko stablo koje se izvorno susreće na sjeveru Indije. Piramidalnog je oblika i guste krošnje te može doseći visinu od desetak metara. Listovi su perastog oblika, tamno zelene

boje, a cvijeće se pojavljuje u bujnim, izrazito mirisnim grozdovima narančasto-žute boje.

Ašoka je inače jedno od svetih stabala u hinduizmu i budizmu, a ime mu znači "bez tuge". Vjeruje se da uklanja patnju i tugu. Kora drveta se u indijskoj medicini upotrebljava od davnina za iscjeljivanje mnogobrojnih bolesti.

Doba meditacije ispod džambua

Princ Siddharta je živio 29 godina u zaštićenom okruženju očeva dvorca. Prekretnicu u njegovom lagodnom životu označila su prva suočenja s patnjom: bolešću, starošću i smrću.

Nakon toga je, prema priči, susreo svetog čovjeka koji se povukao od svijeta tražeći istinu. Taj ga je susret potaknuo da napusti obitelj i odrekne se svih blagodati kraljevskog dvora.

Sljedećih šest godina Siddharta Gautama je nastojao postići duševni mir i otkriti smisao postojanja, bezuspješno tražeći odgovor od hinduističkih učitelja i gurua.

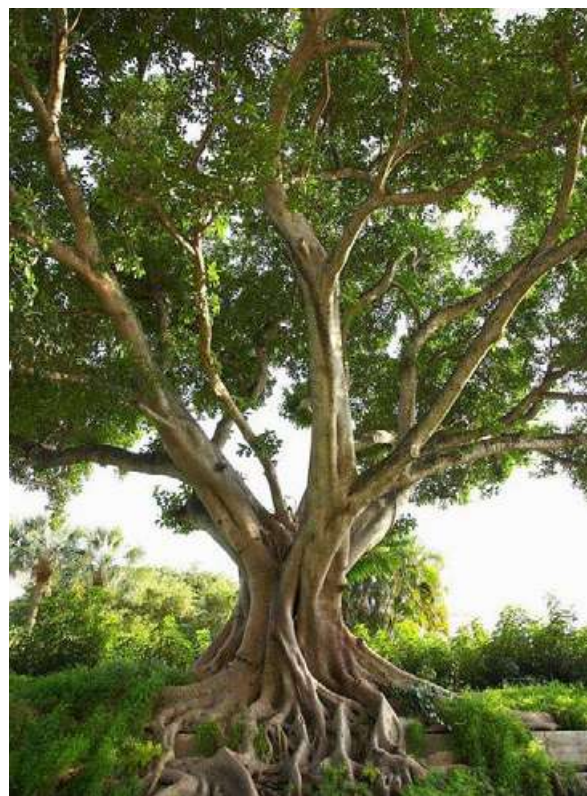
Kada se zbog trapljenja doveo do ruba smrti, prihvatio je zdjelu s hranom koju mu je pružila mlada seljanka Sujata. Pet isposnika, s kojima je zajedno živio šest godina, ostavili su ga smatrajući da se predao i odustao od traženja istine. Kraljević je ostao sam,

Džambu (Ružina vodena jabuka, lat. *Syzygium jambos*) raste na području Indije i Malezije, traži toplu i vlažnu klimu. Listovi mu rastu nasuprotno, izduženi su i šiljasti. Cvjeta u skupinama od tri do pet cvjetova nježne kremaste ili bijelo-zelenkaste boje, a mnogobrojni, izrazito dugi prašnici, podsjećaju na vatromet. Plodovi su jestivi, mirisni i slatki. Ukrasno je i voćno stablo. Zanimljivo je da su na starom sanskrtu današnju Indiju sami Indijci nazivali *Džambudvīpa*, tj. domovina džambua (*dvīpa* – zemlja, domovina).

no nije odustao nego je odlučio pronaći drugačiji put. Meditirajući pod stablom džambua, shvatio je da život krajnjih odricanja ne vodi cilju, baš kao ni ugodan život koji je vodio kao kraljević. Nakon toga se, izbjegavajući krajnosti, okrenuo Srednjem putu.

Prosvjetljenje ispod pipala

Pipal (lat. *Ficus religiosa*), indijska sveta smokva ili banjan često se naziva i stablom *bodhi* (*bodhi* na sanskrtu znači "otkrivenje", "probuđenost"). Stablo izgleda zaista veličanstveno, može doseći visinu do 30 metara i posjeduje bogatu krošnju u obliku kišobrana. Listovi su široki i obnavljaju se tijekom ožujka i travnja. U veljači se pojavljuju crveni cvjetovi, nakon toga plodovi. Drvo i profinjeni list pipala česti su motivi u indijskoj umjetnosti, a oslikavanje suhih listova osobita je umjetnička forma koja ima dugu tradiciju u Indiji.

Nakon dugotrajne meditacije u šumarku džambua, Buddha se obredno okupao i odlučio sjesti u meditaciju pod stablo *pipala*, zaklevši se da neće ustati dok ne dosegne prosvjetljenje. Odupirući se mnogim iskušenjima, kraljević je nastavio s meditacijom. U položaju *Bhumisparshamudra* ("uzimanje Zemlje za svjedoka") – lijeva ruka u položaju za meditaciju, desna na koljenu, ali tako da prsti dodiruju zemlju – Buddha je odolijevao napadima demona. Ostao je postojan

u meditaciji tijekom četiri tjedna (prema nekima sedam tjedana), sve dok nije pronašao put Prosvjetljenja. Postao je Buddha. To se dogodilo ispod pipala u Bodhgayi, u današnjoj državi Bihar u Indiji.

Pored tog pipala podignut je hram, Bodhimanda Vihara, koji je kasnije postao hram Mahabodhi. Ubrzo su počeli dolaziti hodočasnici sa svih strana i često sa sobom odnosili grančice i sjemenje tako da danas postoji njegovo mnogobrojno "potomstvo" širom svijeta.

U skladu s jednim od Buddhinih proročanstava, 288. g. pr. Kr. jedna se grana sama od sebe odvojila od stabla, a kći kralja Ashoke odnijela ju je u Anuradhapuru (Šri Lanka) gdje su je ceremonijalno posadili.

Običaj je i danas da se pored svakog novoizgrađenog budističkog samostana posadi stablo pipala, u znamen Buddhę i njegova učenja.

Čudo ispod manga

Buddha nije bio sklon pokazivanju svojih nadnaravnih moći. Međutim, kako bi uvjerio kralja Pasenadija u vrijednost svog učenja, odlučio je izvesti čudo. Kada su kraljevi podanici odsjekli ogromno stablo manga, on je odmah stvorio isto takvo iz koštice koju su mu donijeli dvorjani. Stablo manga se spominje i u vezi

Mango (lat. *Mangifera indica*) je veliko stablo trajno zelenih listova, koje naraste do 40 metara visine. Dijametar krošnje može biti i do 10 metara. Smatra se da su mango i palma datula najstarija uzgajana stabla voćaka. Lišće mu je duguljasto i šiljasto, a na dodir ispušta miris terpentina. Sitni, ružičasto-bijeli cvjetovi grupirani su u grozdove. Po završetku cvatnje potrebno je tri do četiri mjeseca da sočni, mesnati plodovi dozore. Velika koštica sadrži samo jednu, prilično veliku sjemenku (4-7 cm duljine, 1 cm debljine).

Sal ili sala (lat. *Shorea robusta*) veliko je stablo porijeklom iz južne Azije. U Indiji se prostire između pokrajina Assama, Bengala i Jharkhanda na zapadu do Yamuna na istoku. U ovim je predjelima to i najčešće stablo u šumama. Raste sporo, ali može doseći visinu od 30-35 metara. Kako je drvo smolasto a čvrsto u Indiji se jako puno koristi za krovšta i općenito za građevinske radove.

U vlažnijim predjelima cijele je godine pod lišćem, u suhim od veljače do travnja odbaci većinu lišća, koje se obnavlja već početkom svibnja. Smola se koristi kao tamjan za kađenje prilikom hinduističkih ceremonija.

velikog "dvostrukog čuda" iz Shravastija, kada je učinio da iz njegovih ramena izbiju vatreni jezici, a iz stopala mlazovi vode. Inače se u budističkim zapisima često navodi da je Buddha podučavao pod stablom manga.

Smrt pod cvijećem sala

Prema predaji, Buddha je predvidio svoju fizičku smrt i s učenicima se uputio u šumu sala pokraj Kushinagara, u današnjoj pokrajini Uttar-Pradesh, gdje im se obratio posljednji put. Kada je tijekom meditacije nastupio trenutak njegove fizičke smrti, kada je prešao u paranirvanu, u tom trenutku su ga prekrili crveni cvjetovi sala. S obzirom da u tom dijelu godine sal zapravo ne cvjeta, radi se o izuzetnom događaju zbog čega je ovo cvijeće također čest predmet štovanja u budizmu. 卐

Glazba, društvo, duh

Siobhan Farrar

Za mnoge koji danas žive u zapadnom svijetu, ideja glazbe odnosi se na vrlo specifičan pop-zvuk koji se čuje s raznih ekrana, uređaja i u reklamama. To je svojevrsno miješanje glazbenih tropova koji su se pojavljivali od sredine do kraja 20. stoljeća (hip-hop, disco, punk, gangsta rap, stadionski rock, grunge, electro itd...), osmišljenih i prerađenih u niz hitova koji uvelike slično zvuče. Radi se o tehnološki potpomognutom pisanju pjesama potkrijepljenom robusnom marketinškom strukturom, koja olakšava prijelaz od studija do vodećih medija i određuje većinu onoga što ćemo vjerojatno čuti u svakodnevnom životu. Postoje, naravno, i primjetne iznimke, ali glazba je danas pretežno proizvod, a ne umjetnost.

Fenomen "milenijskog woopa", za koji je termin "skovao" glazbeni blogger Patrick Metzger 2016. g., glazbena je fraza koja se kreće od 5. do 3. note ljestvice i ponovo natrag, u svojevrsnom "ah oh ah oh" slijedu. Sastoji se od samo dva tona, što znači da ju se ne može autorski prisvajati, te kantautori i producenti imaju slobodu ovu dopadljivu frazu koristiti unedogled.

Timbar (svojstvo tona ili vrsta zvuka ili zvukova u nekom djelu), koji uključuje i teksturnu dubinu i tonski raspon, također je drastično smanjen u usporedbi s razdobljem od prije pedeset ili šezdeset godina, jer se mnoge pjesme sada sastavljaju za samo četiri instrumenta: klavijature, ritam sekciju, sampler¹ i sintesajzer. Sve su rjeđi zvuci akustičnog klavira, violine, harfe, sitara, djembe bubnja, trianglera, ksilofona, gonga, pa čak i gitare. S današnje točke gledišta, čak nam i postklasični umjetnici sredine 20. stoljeća, npr. Beatlesi, David Bowie i sl., djeluju kao da se nalaze u mitološkom glazbenom dobu velikana. Ali čini se da su se danas naši stvarni glazbeni odabiri suzili, iako naizgled imamo toliko više izbora na raspolaganju.

Zavirimo li još dublje u davnine prošlosti, pronalazimo razumijevanje glazbe koje se uopće ne može usporediti s današnjim ili onim sredine 20. stoljeća, što danas pokazuje svoje gotovo drastične implikacije.

Prisjetimo se gradiva iz fizike: glazba se sastoji od

zvukova, a zvuk je vibracija. Svjetlo je također vibracija i sve stvari koje svjetlost dotakne također imaju svoju vibraciju. Književnik David Tame u svojoj knjizi *Tajanstvena snaga glazbe* (*The Secret Power of Music*) piše: "Drevni Hindusi, kao i Kinezi, smatrali su da zvuk koji čujemo može utjecati ne samo na um i osjećaje čovjeka, već da doslovno može oblikovati i mijenjati fizičke događaje u svijetu", dodajući da se vjerovalo "da zvukovi to postižu postupnim mijenjanjem vibrirajućih ne-fizičkih uzoraka koji se nalaze u korijenu svih stvari".

Ako dalje razvijemo ovu u osnovi znanstvenu ideju, slijedi da glazba koju stvaramo i kojom se okružujemo seže do najdubljeg, najskrivenijeg korijena onoga što jesmo i u određenoj mjeri utječe na sve događaje u našem životu.

Kao bića navike, obično volimo rutinu, one prepoznatljive stvari zbog kojih se osjećamo sigurno i udobno. U kaotičnom svijetu, "milenijski woop", ograničen tonski raspon i ponavljajuće melodije postali su šifriran način izražavanja sigurnosti, slobode od izazova, mogućnosti nastavljanja onoga što već jesmo.

Međutim, ako zajednički želimo promijeniti svoj način života u skladniji oblik postojanja, koji je sada već prijeko potreban, tada bismo možda trebali, sasvim doslovno, promijeniti melodiju i glazbu kojom se okružujemo.

U konačnici, glazba koja je dobra za nas, ne stvara destruktivne osjećaje, strahove ni razdvajanje, već potiče u nama oblik dobrohotnosti, usklađenost s ljepotom i radošću. Prema sufijskom mistiku Hazratu Inayatu Khanu, *glazba i priroda djeluju zajedno, jer su jedno.* ♪

¹ *Sampler* (engl.) – moderni elektronički glazbeni instrument koji za generiranje zvuka koristi snimljene zvučne zapise. Radi se o ponovnoj upotrebi dijela ili uzorka (*sample*) zvučne snimke u drugoj snimci. Uzorci mogu sadržavati elemente kao što su ritam, melodija, govor, zvukovi ili cijele glazbene taktove. Obično su integrirani pomoću hardvera (sampleri).

Pachelbel: Kanon u D-duru

Nija Androjna

Kanon u D-duru Johanna Pachelbela nesumnjivo je jedno od najpoznatijih baroknih glazbenih djela. Pachelbel, skladatelj njemačkog porijekla, skladao je komornu glazbu, sonate i fuge, a većina njegovih djela je izgubljena.

Ne postoji niti jedan pouzdan povijesni izvor o tom glazbenom djelu, kako i zašto je napisano, ali najpoznatija verzija kaže da ga je Pachelbel skladao za vjenčanje Johanna Christopha Bacha, starijeg brata Johanna Sebastiana Bacha.

Pachelbelov *Kanon u D-duru* glazbeno je djelo za komorni ansambl triju violina, violončela, čembala i mandore (vrsta lutnje). S tim ansamblom uspio je skladati jednostavnu, suptilnu glazbu koju i nakon više od tristo godina doživljavamo jednako živom, jednako lijepom.

Kanon je bio popularan glazbeni oblik na društvenim okupljanjima 15. stoljeća. To je imitacijska tehnika prema kojoj višeglasna glazba nastaje na podlozi samo jedne melodije koja se naziva temom.

Zakoračimo li dalje, to je tehnika imitacijskog kontrapunkta, a kontrapunkt pak predstavlja tehniku kombiniranja dviju ili više istodobnih glazbenih linija koje su melodijski i ritmički samostalne, ali se u određenom trenutku moraju uskladiti. Skladbe napisane u tehnici kontrapunkta nazivaju se polifone skladbe. 🏠

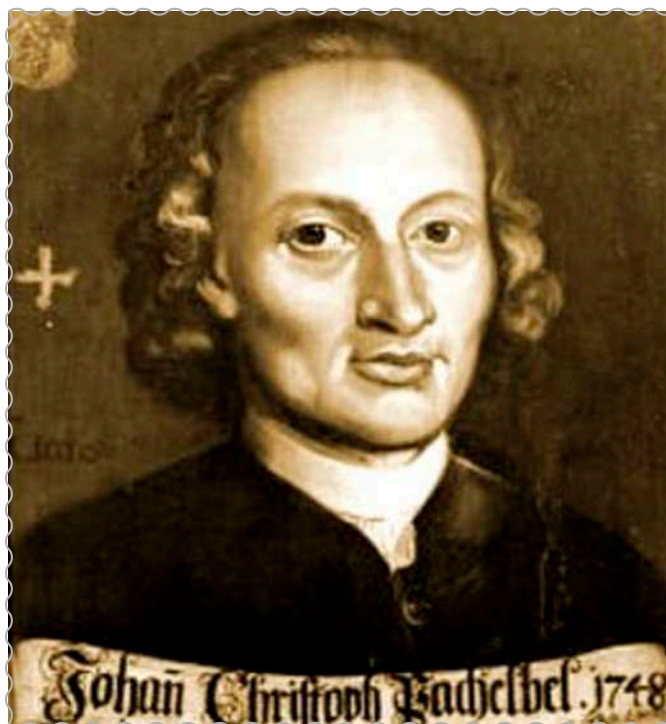
Sa slovenskog prevela: Maja Tokić

Razvoj kontrapunkta započeo je s ranim višeglasjem koje je u renesansnoj polifoniji doživjelo veliki procvat. Prekretnica se dogodila na prijelazu u 15. stoljeće kada su nizozemski majstori upravo u višeglasje unijeli ideju kontrapunkta, tj. ideju istovremenog zvučanja nekoliko glasovnih linija gdje svaka od njih ima svoj vlastiti glazbeni identitet, svoju vlastitu melodijsku i ritmičku samostalnost, a međusobno postavljene tvore potpun, harmoničan odnos. Pri tome se ne ističe ni jedna glasovna linija već sve one imaju jednako važnu ulogu.

U doba baroka došlo je do preporoda instrumentalnih kontrapunktskih oblika, pa tako i kanona.

Johann Pachelbel bio je najpoznatiji po svojim skladbama za orgulje i vrlo cijenjen kao učitelj glazbe i orguljaš. Skladao je veliki broj djela sakralne i svjetovne glazbe te dao značajan doprinos razvoju koralnog preludija i fuge koje je smatrao oblicima prenošenja univerzalnih i duhovnih vrijednosti. Pachelbelov kontrapunkt odiše lakoćom i jednostavnošću kojima postiže melodijsku i harmonijsku jasnoću. U svojoj komornoj i vokalnoj glazbi koristio je različite ansamble i instrumentalne kombinacije, a većina njegovih djela ima iznimno bogatu instrumentaciju.

ZAŠTO JE KRV CRVENA, A TRAVA ZELENA

Natalija Adnoral

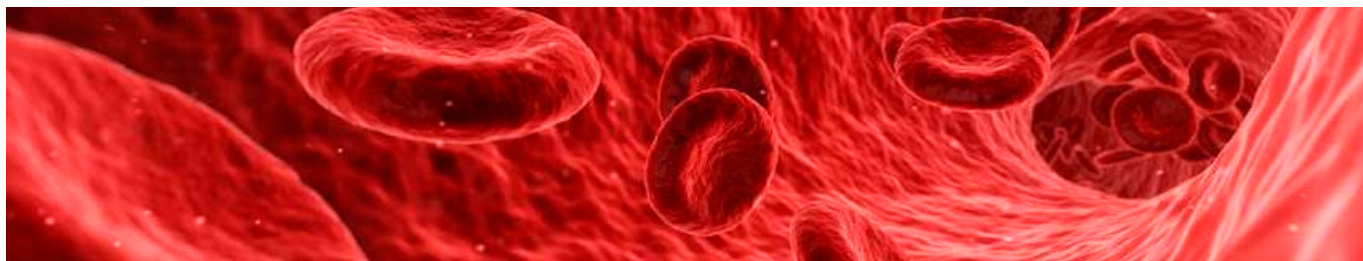
Zašto je krv crvena, a trava zelena... to su tajne u koje nitko ne može proniknuti, rekao je engleski istraživač Walter Raleigh. Ne znamo je li ovaj primjer znanstvenik odabrao slučajno ili ne, ali u 20. stoljeću došlo se do spoznaje da su dvije strukture, od kojih jedna daje krvi crvenu boju, a druga travi zelenu, ustvari kemijski vrlo slične.

To su *klorofil* – zeleni pigment biljaka i *hem* – komponenta hemoglobina životinjske krvi. Obje molekule se sastoje od porfirinskih prstenova u čijem se središtu nalaze ioni metala: u klorofilu magnezij, u hemu željezo. Upravo je ovaj središnji ion odgovoran za boju trave i krvi koje opažamo.

Što je to boja? Kada bijela svjetlost padne na neki objekt, on je djelomično apsorbira, a djelomično reflektira. Onaj dio spektra koji je objekt reflektirao daje mu

određenu boju. Crvena i zelena su komplementarne boje i stoga mogu proizvesti efekt kontrasta. Taj efekt se može vidjeti u situaciji kada se čovjek zagleda u predmet jarko crvene boje i ako nakon toga zatvori oči, ukazat će mu se obris tog predmeta dodatno obojen zelenom bojom.

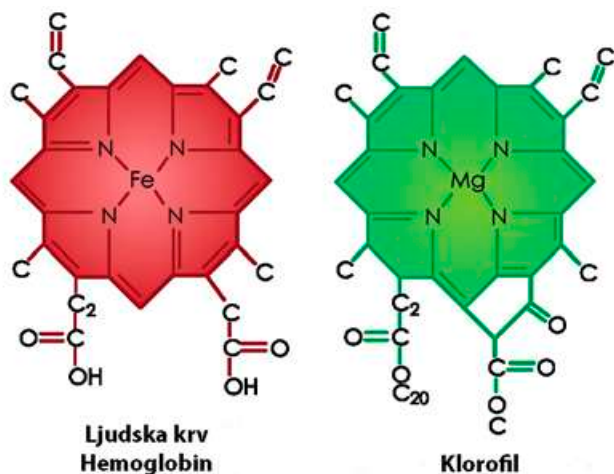
Opće je poznato da boje utječu na emocionalno stanje čovjeka. Goethe u knjizi *Učenje o bojama* primjećuje da je jarko crvena boja, boja pokreta i aktivnosti, a zelena – boja mira i spokoja. Takav različit efekt djelovanja boja našao je široku primjenu. Tako su naprimjer zelena i crvena boja ustvari signalne boje. Crvena "oglašava alarm" i upozorava na opasnost i kvarove, dok zelena, naprotiv, simbolizira sigurnost i red (sjetimo se semafora i indikatornih lampica na uređajima). Ali vratimo se na krv i travu.

Krv je crvena jer hem najjače apsorbira zeleni dio spektra svjetlosti i najjače reflektira crveni dio spektra, dok klorofil daje travi karakterističnu boju apsorbirajući crvenu svjetlost i reflektirajući zelenu. Pogled na krv izaziva uzbuđenje i povišene emocije sličnog tipa, a zelenilo trave i lišća, naprotiv, širi harmoniju, mir i ravnotežu.

Zaista, "suprotnosti se dopunjavaju", dopunjavaju se do jedinstva... međusobno se pojačavaju, zajedno čine harmoničnu cjelinu, a u konačnici zbir svih boja daje bijelu svjetlost. Aktivnost i mir povezani s komplementarnim bojama kao jin i jang u kineskoj tradiciji dopunjuju jedna drugu do stanja harmonije i ravnoteže...

Kako se jedinstvo manifestira u prirodi? Kroz međusobnu povezanost, ovisnost i dopunjavanje naizgled pojedinačnih manifestacija tog jedinstva. Fotosinteza biljaka i disanje životinja vezani su u jedinstven ciklus pretvaranja energije u materiju i materije u energiju. Sunčeva svjetlost se javlja kao primarni izvor energije i povezujuća je nit za sve manifestacije života na Zemlji...

Klorofil i hem su kemijski slične strukture svojstvene tako različitim predstavnicima živog svijeta kao što su biljke i životinje. U kojim procesima kruženja materije i energije oni sudjeluju? Koje funkcije obavljaju? Klorofil ima glavnu ulogu u procesu fotosinteze – pretvaranja Sunčeve energije u hranjive materije, a također je i glavni opskrbljivač atmosferskim kisikom. Klorofil apsorbira, prenosi i transformira energiju Sunca koja se onda skladišti u biljkama, a zatim ubrzava (katalizira) reakcije pri kojima se oslobađa kisik.

Hem ima glavnu ulogu u procesu staničnog disanja, odnosno oslobađanja energije iz nje, uz pomoć tog istog kisika o kome smo govorili. S jedne strane on veže i transportira kisik, dok s druge strane, kao dio završnih reakcija respiratornog lanca u mitohondrijama ("energetske tvornice" životinjskih stanica),

Da bismo bilo što mogli vidjeti, potrebna je svjetlost. Smatra se da je svjetlost Sunca bijela svjetlost. U vidljivom dijelu spektra bijele svjetlosti, ona se sastoji od sedam dijelova koji imaju sedam različitih boja. Kada bijela svjetlost padne na objekt i ako potpuno nesmetano prolazi kroz njega, tada ga vidimo kao bijelog, odnosno bezbojnog. Ako objekt u potpunosti apsorbira svjetlost, tada ga vidimo kao crnog. U slučaju kad objekt djelomično apsorbira svjetlost, a djelomično reflektira, onda se boji u boju odbijenog dijela spektra.

Međusobno djelovanje apsorbiranih i reflektiranih zraka svjetlosti daje utisak bijele svjetlosti. Takve se boje nazivaju komplementarnim.

Interesantno istraživanje provedeno je u školi. Djeca koja su rješavala ispit iz aritmetike na zelenom papiru, imala su za 21 % više točnih odgovora od djece koja su ga rješavala na bijelom papiru. Testovi rađeni na crvenom papiru imali su 20 % više grešaka od uobičajenog prosjeka.

zajedno s kisikom, oslobađa energiju iz hrane.

Dakle, prema znanstvenim podacima, klorofil "radi" neposredno sa Sunčevom energijom, a hem s energijom akumuliranom u hrani.

Hemoglobin boji krv u jarko crvenu boju – boju vatre, energije i života.

U indijskoj tradiciji se kaže da zelena svjetlost, svjetlost harmonije i ravnoteže, ima sposobnost obnavljanja rada srca i krvnog sustava...

Zašto je krv crvena, a trava zelena... Odgovor se krije u međusobnom odnosu boja, struktura, funkcija koje postoje u bićima. To je tajna međusobne povezanosti i jedinstva života na Zemlji i energije Sunca. To je zagonетка koju smo mi tek počeli otkrivati. ☞

Sruskog prevela: Gorana Mišković

***Ne misli o greškama drugih,
o onome što oni jesu ili nisu učinili.***

***Bolje misli o vlastitim greškama,
o stvarima koje ti jesi ili nisi učinio.***

Dhammapada